

Alie Boer

Lieske

Roman

Ontwerp omslag: Vandijkontwerpt, Eindhoven
Ontwerp binnenwerk: Micha Steenbergen | Palmslag, Groningen
Auteursfoto:

© 2023 Alie Boer

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, internet, fotokopie, microfilm of op welke andere (digitale) wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, internet, photoprint, microfilm or any other (digital) means without written permission from the publisher.

ISBN 978 94 93*** ** *

NUR ***

Voor Piet Grootendorst en Piet Knollema

Voorwoord

Voor dit verhaal werd ik geïnspireerd door een onbekend familie-verleden. Wie waren deze mensen? Waarom is een der dochters zo vroeg gestorven? Wie is toch dat meisje dat op het kerkhof ligt met dat witte duifje op de grafsteen? Het waren vragen die mij lange tijd in hun greep hielden. Er volgde een lange zoektocht naar nabestaanden. Het bleek een puzzel die vervolgens stukje voor stukje in elkaar zou vallen. Ik draag dit boek dan ook op aan twee nabestaanden: de twee neven Piet Grootendorst en Piet Knollema. Dank voor jullie warme welkom en al jullie informatie. Ook ben ik dank verschuldigd aan mijn eigen familie en vrienden, die zo nu en dan misschien wel eens gek van mij werden, met al mijn enthousiasme voor dit project. Het is een mooi avontuur geweest, waarbij ik veel mooie vriendschappen heb opgedaan! Ik geef Louise Timmer een gezicht, een naam, een vervlogen herinnering. *Het kwam, het was er, het is weg.*

Lieske is een gefictionaliseerd verhaal gebaseerd op bestaande gebeurtenissen en personen, waarvan de namen in sommige gevallen gefingeerd zijn. Hoewel ik mijn uiterste best heb gedaan mijn verhaal met zoveel mogelijk directe nabestaanden te bespreken, is het mij niet gelukt contact te leggen met iedereen die ik had willen spreken.

Hoofdstuk 1

De ziekenzaal – maart 1935

Moe ben ik. Moe van de vele gesprekken die gevoerd zijn. Ik kijk naar de gehaakte spreid die over mijn bed hangt. Mijn voeten tintelen. Ze zijn koud. De regen klettert op het raam achter mij, maar ik kan niets zien, want de ramen zijn veel te hoog. Naast mij hangt een gordijntje. Het is gesloten, erachter hoor ik Sien zachtjes neuriën. Afgelopen nacht was dat wel anders, toen was ze zo aan het schreien dat het mij door merg en been ging. Ik heb haar geprobeerd wat tot bedaren te brengen, maar Sien was zo aan het schreien dat ze niets hoorde. Ze ligt sinds vorige week naast me in het ziekenhuis. Ze heeft een appendectomie¹ ondergaan waar ze nog veel pijn aan heeft. Ik vraag me af waarom ze geen bezoek krijgt, tot op heden heb ik nog niemand bij haar gezien. Ik kijk voorzichtig langs het witte gordijntje en schuif het wat opzij. ‘Sientje,’ fluister ik, ‘Sientje...’ Sien kijkt wat dromerig naar me. Ik zie dat er een kleine glimlach om haar smalle mond verschijnt. ‘Lies, ik heb zoveel pijn! Heb jij de nacht goed doorgebracht?’ Ik kijk haar aan en zeg maar eerlijk dat ik hevige hoofdpijn heb. Ik kan eigenlijk alleen maar stilliggen.

We kijken elkaar vragend aan en zeggen niets. We proberen elkaars hand te pakken maar het lukt ons niet. We zijn te slap, te ziek. Ik staar weer naar het witte plafond met de ruwe balk en zucht nog eens diep. Ik verlang ernaar om mijn vrijer te zien. Hij had beloofd dat hij direct na kantoor bij me langs zou komen. Hij is werkelijk een lieverd, knap, charmant en humoristisch. Mijn lieve Louis. Ik noem hem gekscherend ‘Lowietje’ en dat vindt hij vermakelijk. Louis bezoekt me trouw elke week. Hij neemt wel

---

1 *blindedarmoperatie*

eens een *Libelle* mee, maar die kan ik niet goed meer lezen. De letters zijn te klein en ik kan me niet meer goed concentreren. Ik hoop trouwens wel dat vader met dokter Hazelhof heeft gesproken. Er zijn conversaties geweest met dokter Hazelhof en de Amerikaanse chirurg die mij in Duitsland heeft geopereerd. Ik kon er zelf niet bij zijn, omdat ik dat niet kon volhouden. Wat zou ik graag weer een dansje kunnen doen samen met Hillie, mijn kleine zusje. We hadden altijd zo'n schik. De charleston proberen te dansen in de voorkamer. De langspeelplaat van vader aan en dansen tot we er bij neervielen. Of tot het moment dat moeder de voorkamer in stormde om ons even flink toe te spreken. Moeder is niet van de muziek, ze vindt het een kabaal. Vader vindt het schitterend. Als hij dan in zijn fauteuil een sigaartje zat te roken en Hillie en ik weer dwaas aan het dansen waren, zag je zijn snor omhoogkrullen. *Moeder is dansen* van Louis Davids was ons meest geliefkoosde chanson. Vader zong het mee van voren tot het eind. Als hij het op zijn heupen had, legde hij zijn sigaar in de glazen tray en pakte hij met zijn rechterhand zijn rechterbretel vast en sprong hij als een kikker door de voorkamer. Hillie lag dan vaak zo krom van het lachen dat ik weer om Hillie moest lachen. Wat een schik hadden we dan. Moeder had dan altijd de pest in.

Die lieve Hillie, ze stond hier vorige week te schreien bij mijn bed. Ze vond het zo erg dat we niet meer samen konden keuvelen. En wat had ze graag met mij naar Café Staalstra gewild in Harkstede. Toen haar tranen waren gedroogd vertelde ze me met haar satijnen zakdoekje nog verfrommeld in haar hand, dat haar vriendin Elsie in mei zou gaan trouwen met Melle. Wat een aangenaam bericht vond ik dat! Moeder had daarna gezegd dat Hillie vooreerst niet meer mee zou komen naar de ziekenboeg. Ik had moeder toen gezegd dat ik dit erg flauw vond. Moeder duldde geen tegenspraak. Ik zweeg maar kinderachtig vond ik het wel.

Hillie is mijn kleine zusje. Lief, zorgzaam en heel geestig. Wij hebben altijd samen de kamer gedeeld en wat hebben we vaak

midden in de nacht stiekem gekeuveld. Het ging nog wel eens over Geertruida ‘*lellebel*’ uit ons dorp. Geertruida was een beetje een raar meisje, ze had slukse haren en droeg een bril met jam-potglazen. Nu is daar niets mis mee, maar Geertruida deed alsof ze heel geestig was en dat was ze niet. Ze wilde er ook altijd bij horen. Als ik met mijn vriendinnen Martje en Aaltje wilde afspreken, haakte Geertruida ook stevast bij ons groepje aan. Ze was een akelig kind. Martje en Aaltje vonden haar ook maar een lellebel. Ze schijnt nu getrouwd te zijn met ene Teun uit Scharmer. Hillie zei laatst dat Teun een slome snuiter is. Nu zijn we vol-groeid en zie ik Geertruida nooit meer, maar ik vraag me stiekem wel eens af hoe het met haar zal zijn. Zal ze kinderen hebben? Op wie zouden de kinderen lijken? Het slukse haar van Geertruida en het slome loopje van Teun? Enfin, Hillie en ik hadden er wel eens samen schik om. Hillie kon haar ook goed nadoen, dan liep ze op haar tenen in haar lange nachtjapon door de slaapkamer en had ze haar haren achteloos voor haar gezicht hangen en maakte ze gekke gebaren. Ze zette dan een hoog stemmetje op. Soms moesten we zo hard lachen dat Betje, onze zus, boos op de deur klopte. De volgende dag kregen we dan van moeder de wind van voren, en in de avond van vader erbij.

Betje is wel lief hoor. We noemen haar Betje, maar eigenlijk heet ze Elizabeth. Boven Betje zit zus Annie, maar zij heet eigenlijk Anje, en daarboven zit zus Grietje, gewoon Grietje. En dan hebben we nog een grote broer die gewoon Cornelis heet. We hebben het toch welbehaaglijk met elkaar. Allemaal anders, maar dat maakt ons gezin ook zo gevarieerd. Annie en Grietje zijn beiden erg zorgzaam en hielpen vader en moeder flink mee. Cornelis was de meest stille in huis, en als Cornelis wat zei, was dat meestal rechtvaardig. Cornelis en vader konden goed samen werken. Mijn zussen en broer wonen niet meer bij ons, zij hebben nu ieder hun eigen gezin. Hillie is al een grote dame en ik ben ziek...

Ik wil zo graag alles weer kunnen, ik hoop dan ook dat de operatie doorgaat, maar dat hoor ik binnenkort van dokter Hazelhof.

Vader weet het misschien al wel, maar die zegt daar nooit iets over.

Wat zou ik graag met mijn Louis willen trouwen en samen kinderen krijgen. In een huisje wonen met een grote tuin. Een tuin met heel veel bloemen. Ik ben gek op bloemen. Ik zie mezelf al lopen in onze grote bloementuin. De zon die langzaam ondergaat en ik in mijn luchtige zomerjurk. Zwiepend en zwaaiend slaat de jurk om mijn benen. Aan mijn rechterhand een klein meisje met zwarte krullen, zo zwart als ebbenhout, en in mijn linkerhand een bos geplukte paarse dahlia's, mijn lievelingsbloemen. Ik kijk naar Louis die in zijn schommelstoel de kleine baby vasthoudt en het beeld van zijn meisjes aanschouwt. Samen een boterham en aardbeitjes eten op het kleedje in de boomgaard.

‘Dag Lies,’ ik schrik en kijk op. Ik zie het gezicht van vader boven mij, zijn ogen stralen. Moeder staat schuin achter hem. Ik knipper nog eens met mijn ogen en wil wat omhoogkomen. ‘Blijf maar lekker liggen hoor,’ zegt moeder. Ik probeer het toch, maar het lukt niet. Ik heb verdraaid veel last van mijn hoofd. Ik blijf liggen en staar naar vader en moeder die allebei aan een kant van mijn bed zijn gaan zitten. Ik heb behoorlijk geslapen, maar ik voel me nog steeds slap. ‘Hoe voel je je Lieske?’ vraagt moeder. Ik kijk haar zuchtend aan en zeg dat ik me slap voel en tamelijk veel hoofdpijn heb.

Zuster Mooibroek komt er zojuist aan en ik krijg een glaasje water. De zuster zet het neer op het tafeltje naast mijn bed en groet vader en moeder met een grote glimlach. Zuster Mooibroek, een volslanke griet met blonde lokken die heen en weer zwiepen als ze beweegt. Ze is zo intens aardig. Vader kijkt de zuster na en groet tegelijk Sien, die met een jaloerse blik naar ons tafereeltje kijkt. Moeder draait zich ook om naar Sien en vraagt hoe het met haar gaat. Sien vertelt dat ze nogal wat pijn heeft, maar dat het elke dag een beetje beter gaat. Moeder knikt nog eens en draait zich weer om naar vader en mij. ‘Vader, heeft u met dokter Hazelhof gesproken?’ vraag ik beleefd. Vader kijkt mij twijfelend aan en bromt

wat. Hij schraapt zijn keel en zegt dat dokter Hazelhof overmorgen komt met een plan. Vader wil er duidelijk niet veel over kwijt en wendt zijn hoofd af.

Moeder vertelt dat Annie en haar zoontje Piet dit weekend overkomen uit de Bijlmermeerpolder. Ik vraag meteen of ze ook in het ziekenhuis kunnen komen. Volgens moeder kan Annie met vader meekomen, maar kleine Piet zal bij moeder en Hillie blijven, want het knaapje is nog te klein. Wat een gemis, dan heb ik kleine Piet al lang niet meer gezien. Dat lieve kereltje met zijn blonde haartjes. Moeder pakt het glas water en wil dat ik er iets van drink. Ze helpt me wat overeind en ik probeer te drinken, maar het valt niet mee. Ik merk dat ik wat water mors. Moeder zet het glas weer neer en vraagt mij of Louis vanmiddag nog komt. Ik zeg dat Louis zich had voorgenomen om na kantoor nog even langs te komen. Moeder vertelt me dat Grietje en Omge gisteren hebben meegegeten. Ik zou ze zo graag willen zien. De kleine Wobbie was er ook bij. Ik ben verzot op Wobbie. Hij is het oudste kleinkind van vader en moeder. Een zalig joch!

Vader geeft aan dat het tijd is en gaat staan. De bezoektijd van een kwartier zit er weer op. Hij pakt zijn hoed en geeft mij een zoen op mijn wang. Moeder schuift de stoel tegen de muur en geeft mij aan de andere kant op mijn wang een zoen. ‘Tot morgen,’ zegt moeder. Vader knikt en samen lopen ze de ziekenzaal af, ik zie ze nog net de hoek om gaan. Ik voel me ineens een heel klein meisje dat achtergelaten wordt...

Moeders geur hangt nog om mij heen. De geur die ik zo herken en zo aangenaam vind. Ik voel een traan over mijn wang glijden, veeg deze snel af met de punt van mijn sprei. Ik zou niet graag willen dat Sien het zag. Sien vindt dat ik heel sterk ben en dat houd ik liever zo. Ik voel dat mijn hoofd weer behoorlijk gaat bonken en ik probeer mijn benen naar beneden te drukken onder de warme dekens. Ik staar naar de witte balk boven mij en voel mijn ogen moe worden.

Wat een bombarie! De zusters komen met karretjes de ziekenzaal oprijden. Ze gaan ons voorzien van een prakje eten. Ik ben benieuwd wat we krijgen. Het eten vind ik niet elke dag daverend, maar beter dan niets zal ik maar zeggen. Ik ben allang blij dat ik tweedeklas ziekenzorg heb in dit ziekenhuis. Zuster Mooibroek zet mij wat omhoog en duwt een extra kussen in mijn rug. Ik heb het gevoel alsof mijn hoofd eruit dondert. De zuster zegt met ietwat strenge toon dat ik nu wel mijn bord moet leegeten. Ik knik beleefd maar denk wat anders. Ik haal het deksel van het bord en zie dat er aardappelen op liggen. Vier grote glanzende aardappelen met een flinke hoeveelheid jus en een lap draadjesvlees. Er liggen sperziebonen bij, deze zijn zo groen, het lijkt wel of ze ingekleurd zijn. Ik weet nu al dat ik het vlees niet ga eten, dat zit dadelijk weer tussen mijn tanden. Een kop soep en een zandtaartje na. Een propere maaltijd. Ik begin de aardappel te kauwen maar heb buitengewoon last van mijn hoofd. Ik leg de vork neer en zucht. Ik kijk naar Sien. Sien kauwt ijverig op de glanzende gele bollen. Sien kijkt naar mij: ‘Verrukkelijk Lies, moet jij niet eten?’ Ik bedank en zeg haar dat ik verdraaid veel last heb van mijn hoofd. Zuster Mooibroek komt aangelopen en pakt de vork van mijn bord. Ze prikt er een groene boon aan en begint me als een zuigeling te voeren. Ik voel gêne en kauw de boon voorzichtig op. Ik kijk naar de zwiepende lokken van zuster Mooibroek. Ik zie haar blauwe ogen die mij allervriendelijkst aankijken. Ze lacht naar me. Ik zie ineens moeder voor me. Moeder die, als ze het op de heupen had, een versje ging opzeggen. Ze zat in de stoel van vader, en Hillie en ik zaten op de grond voor haar. Moeder kon bijna nooit lachen, maar toch zag ik een kleine glimlach om haar mond. Een pluk haar die uit haar knot was losgeraakt en haar gerimpelde handen gevouwen in haar schoot. Ik weet het versje nog:

*Ik heb een aardig hondje, zo groot maar als mijn duim.
Het heeft vier witte pootjes, een staartje als een pluim.*

*Het heeft een sneeuwwit kopje, met oortjes zwart als pek.
En boven ieder oogje een donkerbruine vlek.
Maar ach, dat lieve diertje, zo snoep'rig en zo klein,
kan nimmer met mij spelen, het is van porselein.*

Zuster Mooibroek veegt mijn mond af en helpt mij om goed onder de dekens te kunnen liggen. Daarna loopt ze van de ziekenzaal. Ik staar naar de witte balk boven mij en schrik mij plotsklaps een hoedje, wat een kabaal weer! De deksels vliegen door de gang. Ik kan door de deuropening van onze ziekenzaal zien dat er een persoon over het etenskarretje vliegt. Wij kijken allemaal ontutst naar de gang. We horen dat de zuster nijdig is. Er komt een manspersoon onze zaal in gehinkeld. Het is Louis! Mijn Lowietje!

Hij verontschuldigt zich wel drie keer. Met schaamrood op zijn wangen loopt hij timide naar mijn bed. Ik hoor wat dames op de ziekenzaal gniffelen en heb schik om het schouwspel. Vluchtig kust Louis mij op mijn wang en pakt een stoel. Louis is duidelijk nog beduusd van het hele gebeuren en knikt vriendelijk naar mij. Hij is soms ietwat onhandig, maar dat maakt hem ook zo charmant. Hij pakt mijn hand en kijkt mij teder aan. 'Weet je, Lies, dat je met de dag fraaier wordt?' Ik voel gêne en durf Louis amper aan te kijken. 'Mallerd,' zeg ik.

Hij vertelt dat hij een drukke dag had op kantoor. Een kantoorbediende, Lammert Visser, had het op zijn heupen vandaag. Lammert wilde een grap uithalen met Trijnie, de typiste. Trijnie typt de hele dag maar wat ijverig op de machine. Nu had Lammert het lint uit de schrijfmachine gehaald toen Trijnie koek was wezen halen. Lammert had het inktlint vervangen door een oud inktlint. Trijnie was teruggekomen en wilde haar stuk aftikken maar dat ging niet, er kwam geen letter op papier. Louis en Lammert hadden hier schik om. Trijnie snapte er geen snars van en vroeg of Louis kon helpen. Louis, de goedheiligman, had het goede inktlint er weer in gedaan en Trijnie was weer gaan tikken. Toen ze na een poos koffie ging halen had Lammert weer het oude inkt-

lint erin gedaan. Vervolgens ging Trijnie weer zitten en begon opnieuw ijverig te tikken. Nou, je snapt het al, er kwam wederom geen letter op papier. En zo werd Trijnie voor het lapje gehouden.

Louis schatert het uit als hij mij dit vertelt. Ik geniet ervan als Louis zo geestdriftig aan het vertellen is. Keurig in pak, zijn haren zo glad als satijn achterovergekamd, een guitige kop. Een kleine man met een hart van goud, dat is Louis! Vader en moeder zijn heel erg te spreken over Louis. Ze mogen hem graag. 'Een verrijking!' had vader eens gezegd, dat was nog eens een compliment! Louis belooft mij dat hij wederom gaat proberen om 'extra' bezoek te mogen brengen aan het ziekenhuis.

De bewaking is hier erg bars. Ze zijn bevreesd dat er besmettelijke ziekten binnen het ziekenhuis komen. De bezoektijden zijn driemaal in de week telkens een kwartier. Alleen naaste familie. Vader heeft hier al eens met dokter Hazelhof over gesproken. Vanaf toen mocht Louis al wat 'extra' komen, maar hij wil elke dag bij zijn liefste zijn. Louis gaat staan, pakt zijn hoed en geeft mij een zoen. 'Dag Lies, lekker onder de wol en tot gauw mijn liefste.' Hij wuift nog even en weg is hij. Ik kijk naar het strakke witte plafond met de ruwe balk. Ik zie elke keer wat anders als ik ernaar kijk. Het lijkt wel of er iets aan hangt, een draadje, een spinrag. Wie zal het zeggen...

'Lies, Lies!' Ik hoor mijn naam, maar ik zie nog niets. Ik ben half wakker en knipper met mijn ogen tegen een zonnestraal die deze vroege morgen in mijn ogen prikt. Ik draai mijn gezicht naar links. Ik zie een zeer opgewonden Sien.

'Wat is er, Sientje?' vraag ik.

'Hoor eens,' zegt Sien opgewonden, 'ik mag morgen naar huis en daar verder aansterken, ik ben zo gelukkig Louise!' Ik zie haar ogen stralen.

Ik ben ook blij voor Sien. 'Fijn Sien, fijn,' zeg ik zacht. Ik merk dat ik toch wat jaloers ben. Wat zou ik graag naar huis willen. Op de sofa in de voorkamer, samen met Hillie zingen, moeder weer zien handwerken en vader zien lezen in de krant met zijn sigaartje

aan. Samen met Louis de zomer in gaan en zwemmen bij de Engelterplas of samen bootje varen op het Paterswoldsemeer. Ik zou ook graag weer eens naar het jaarlijkse tuinconcert willen gaan in het Noorderplantsoen, vlinders willen tekenen, dansen, fietsen, zingen tot ik er schor van word.

Sien komt al een beetje uit bed en schuifelt naar mij toe, ze geeft me een boekje. Een heus leesboekje met als titel *Kwikzilver*. Ik vraag haar waarom ze me dit geeft.

‘Zie het als een afscheidscadeautje, Lies.’

Ik voel me erg overrompeld maar ben er gelukkig mee. ‘Dank je Sien, zeer attent, ik ga proberen om eruit te lezen en anders lees ik het zodra ik weer thuis ben.’

Sien kijkt me lachend aan en knijpt zachtjes in mijn hand. Ik zie op mijn klokje dat het al bijna halfnegen is. Ik word zo gewassen, en dat vind ik zeer akelig. Ik kan haast mijn hoofd niet bewegen, en dan is er vast weer die meedogenloze zuster die me bars toespreekt. Ik wacht zuchtend op wat komen gaat en pak het boek dat Sien me zojuist gaf. Ik zie een getekende juffrouw met een fraai geel hoofddekseel en denk ineens aan die keer dat ik met Annie en Betje mee mocht op de fiets naar Groningen, waar Annie een hoofddekseel wilde kopen bij de gepeperde zaak Maison Goldsmith in de Heerestraat. Ik heb werkelijk mijn ogen uitgekeken. Zoveel hoofddekseels, zoveel keus, zoveel kleuren. Annie had een fraai exemplaar aangeschaft. In een ronde doos ging het mee naar huis.

‘Mejuffrouw Timmer!’ hoor ik het weerklinken in onze ziekenzaal. En zoals ik al had gedacht is dit de ijskoude zuster Terpstra. Ik zie dat haar wenkbrouwen naar beneden hangen en haar ogen op scherp staan. Ik probeer vriendelijk zelf omhoog te komen maar ik voel de pijn in mijn rug. ‘Kom op juffrouw Timmer, dit kunt u wel!’ hoor ik haar hard roepen door de zaal. Ze duwt me overeind, ik verga van de pijn. Ik wil het wel uitkrijzen, maar dat durf ik niet. Het grote gordijn wordt om mijn bed heen getrokken en ik voel een koude natte lap om mijn gezicht gaan. Het ruikt wel lekker naar zeep. De zuster trekt mijn nachtjapon omhoog en gaat

mijn bovenlichaam wassen. Ik krijg het ijskoud, mijn benen trekken van de kou. Ik moet mijn armen omhooghouden, maar dat gaat niet. Ik heb erg veel last om ze te strekken. Ik doe mijn best, maar het gaat niet meer. De zuster kijkt mij vragend aan en ik voel dat ze mijn armen zachtjes naar beneden legt op het bed. Ze haalt de waslap er gauw met een spiraalvorm overheen. Ze wast me van top tot teen en gooit de lap weer in de kom. Het water mietert eroverheen. Ze trekt mijn nachtjapon omlaag en het laken over mij heen. Daarna volgt de spreij. Ze haalt het extra kussen weg en ik val met een plof op mijn achterhoofd. Daar lig ik weer en kijk wederom naar de ruwe balk boven mij. Zit daar nu een vlieg? Het is zwart en klein en het beweegt, of toch niet? Ik doe één oog dicht en concentreer mij op het zwarte vlekje. Ik denk een vlieg, ja het beweegt, het is een vliegje. Ik zie het wegvliegen door de zaal. Ik probeer de vlieg te volgen met mijn ogen maar het vliegt zo snel door de zaal dat ik er duizelig van word. Ik probeer toch weer het boek te pakken en dat lukt aardig. Ik houd het boekje met mijn beide handen vast en houd het omhoog. Zo probeer ik liggend de eerste bladzijde te lezen, maar ik merk meteen dat ik de letters haast niet kan zien. Ik knipper met mijn ogen en probeer het nog eens, het lukt niet. Ik zie de letters niet goed meer, ik heb ook te veel pijn in mijn armen. Ik sla het boek dicht en leg het weg op het tafeltje naast mijn bed. Ik merk dat ik me verveel. Dat is niets voor mij, want ik heb me nog nooit verveeld. Altijd was ik bezig met van alles en nog wat. Ik mocht toch zo graag tekenen. Vooral in de zomer, dan zocht ik een plek op in ons dorp, het liefst bij wat bomen. Dan plofte ik met mijn schriftje neer in het gras en begon te tekenen met mijn potlood dat schetste over het papier. Het liefst tekende ik vlinders of bloemen, zolang het maar iets was in de natuur. Nog steeds ben ik verzot op de natuur. Vaak zat ik in het weiland vlak bij onze boerderij.

Wij woonden vroeger op een grote boerderij, werkelijk een hemelse plek. De koeien graasden op het land achter de boerderij waar ook onze paarden stonden. Vaak zag ik vader, Cornelis en

onze twee knechten aan het werk op het land. Op mooie zomerse dagen was ik dan te vinden op mijn eigen plekje. Schuin achter onze boerderij en de kerk was een kleine sloot met een aantal grote lindebomen. Er stonden twee kruisbesstruiken. Het was echt een prachtige plek, ik kon daar uren zitten. Starend naar de kikkerdril in de sloot. De meikevers die betoverend over het groene blad paradeerden en de wind die zachtjes door het gras ritselde. Het was mijn plekje, nou ja, en dat van Hillie. En soms mochten mijn vriendinnetjes daar komen, maar alleen als ik dat aan hen vroeg. Als er vroeger werd gehooïd op het land rook het altijd hemels. Ik kan het zo weer ruiken.

Ik kijk weer op mijn klokje en zie dat het inmiddels bijna kwart voor tien is. Sientje is druk aan het schrijven in een schriftje, ik kijk stiekem naar haar. Ze is zo druk aan het schrijven dat ze niet doorheeft dat ik naar haar kijk. Haar potlood heeft ze stevig vast en haar rode haren zwiepen wat over haar schouder. Er zit een kraagje van kant aan haar nachtjapon. Haar rechtervoet hangt wiebelend uit bed en haar tenen gaan op en neer. Ik besef dat Sien morgen weggaat. Ik zal haar gaan missen.

Morgen wordt een merkwaardige dag. Vader, moeder en ik hebben dan een *doorslaggevend gesprek*, zoals vader dat zei. Een gesprek met de beide geneesheren van dit ziekenhuis. Vader zou nog vragen aan dokter Hazelhof of Louis ook aanwezig mag zijn. Ik blijf het eigenaardig vinden dat we er allemaal bij moeten zijn. Ik hoop dat ik nog een keer geopereerd kan worden en dat ik dan naar huis mag gaan. Of dat een der geneesheren me ter plekke zegt dat ik nu al mag vertrekken. Ik kijk weer naar Sientje, en zij nu ook naar mij. Ik zie een brede glimlach om haar mond, de kleine sproetjes die bij elkaar komen op haar wang als ze lacht. Ik lach terug en draai me weer om. Ik staar naar mijn witte balk, ik vind het ondertussen ook wel *mijn* balk. Hoelang heb ik hier wel niet tegen aangekeken.

Niet lang daarna zie ik vader en moeder de zaal op komen. Zoals altijd geeft vader mij een zoen, gevolgd door moeder. Ze pakken

ieder een stoel en zitten bij mijn bed naar mij te kijken. Ik zie dat vader zorgen heeft, hij zegt niet veel en staart voor zich uit. Af en toe draait hij met zijn dikke vingers aan zijn snor. Moeder rommelt wat in haar tas en ze geeft me een biscuitje, verfrommeld in een papiertje. 'Eet maar lekker op,' zegt ze. Ik eet het biscuitje op en vraag aan moeder of er nog berichten zijn. Moeder schudt haar hoofd. 'Hillie heeft voor mij gisteren de was door de wringer gehaald en de dekens uitgeklopt. Daarna is ze samen met Elsie op de fiets naar Groningen gegaan, want ze had nieuwe kousen nodig. Ik heb in de middag thee gedronken bij mevrouw Knollema. Verder geen nieuwe berichten, kind,' zegt moeder zacht. Vader schraapt zijn keel en zegt dat hij op zoek gaat naar dokter Hazelhof en zal vragen hoe laat het gesprek morgen zal zijn. Hij staat op en loopt rustig de ziekenzaal uit. Moeder en ik zitten zwijgend tegenover elkaar. Moeder heeft haar handen ineengevouwen en ik zie de grote ring met rode steen die ze altijd draagt. Moeders rimpels worden verlicht door de zonnestraal die naar binnen schijnt. Ik laat haar het boekje zien dat ik van Sientje heb gekregen. Moeder pakt het boekje en bladert het door. Ze kijkt me aan en zegt het zeer attent te vinden dat Sien dit aan mij heeft gegeven. Ze draait zich om naar Sien. Sientje, die nog steeds aan het schrijven is, kijkt op en glimlacht naar moeder.

'Goedemorgen mevrouw Timmer,' zegt Sien.

'Dag kind, erg aardig om dit boekje aan Louise te schenken.'

Sien wordt wat ongemakkelijk en haar wangen worden rood.

Vader en dokter Hazelhof komen de zaal opgelopen. 'Gegroet mevrouw Timmer en mejuffrouw Timmer,' zegt dokter Hazelhof met een zware stem. Dokter Hazelhof is een zeer hoffelijke man. Een grote heer met een rond brilletje en pretoogjes. Hij staat met zijn witte lange jas aan het voeteneinde van mijn bed en kijkt over zijn bril heen naar mij. Ik word er wat bleu van. 'Wel, mejuffrouw Timmer, wij gaan morgen een samenspraak houden om tien uur. Uw naastgelegen patiënte zal morgen dan al vertrokken zijn. De dame daarnaast gaat tijdelijk naar een ander vertrek, zo ook de

drie dames die hier tegenover liggen. Geneesheer Verbeek en ik, uw beide ouders en uzelf zijn bij het gesprek aanwezig. Eveneens, zo had ik begrepen, zal uw geliefde erbij zijn.'

Ik knik vriendelijk naar dokter Hazelhof. Ik vind het nogal krankjorum dat er zoveel mensen bij moeten zijn. Ik zie ons daar morgen al zitten: 'Wel mejuffrouw Timmer, u mag maandag naar huis.' Waarom toch die consternatie, dat is toch krankjorum? Gelukkig kan dokter Hazelhof mijn overpeinzing niet zien en ook vader en moeder zien het niet. Moeder bedankt de dokter hartelijk en vader loopt met dokter Hazelhof mee de ziekenzaal af. Moeder schuift haar stoel aan de kant en ik zie dat ze peinzend naar de grond staart. Ze heeft haar handtas om haar arm. Vader komt terug en neemt zijn hoed van de stoel, zet deze op en kust mij op mijn rechterwang. Moeder kust mij links en ze zweren dat ze morgenvroeg op tijd zullen komen. Ik wuif hen na en kijk naar Sientje.

'Hoor je morgen wanneer je naar huis mag?' vraagt Sien.

'Ja,' zeg ik opgetogen, 'morgen hoor ik wanneer ik naar huis mag en eindelijk weer kan genieten van amusante zaken. Wat dacht je Sien, we kunnen samen een middag naar de meikermis gaan?' Ik kijk Sien vragend aan.

Sien lacht. 'Dat lijkt me reusachtig Lies! Ik ben verzot op de gondelscheepjes.'

Ik schud mijn kussen en ga wat rechterop zitten. Dat doet toch verrekte pijn. Ik zie dat de vrouw tegenover mij slaapt. Ze ligt met haar hoofd onder de dekens en de sprei hangt half op de grond. Ik weet niet waarom ze in het ziekenhuis ligt, evenmin wat haar naam is. Ze lijkt wel wat op moeder, een mollige dame met een bol gezicht. Rechts van haar ligt Harmke, zij lijdt aan een onbekend virus. Ze heeft wat stippen in haar gezicht. Het is niet besmettelijk had ze gezegd. Harmke is buitengewoon snoezig. Ze heeft een poppenhoofdje en pijpenkrullen. Haar wangen glanzen als de zon erop schijnt. Harmke heeft door dat ik naar haar kijk. Ze zwaait naar me, ik zwaai terug en we lachen naar elkaar. Naast Harmke ligt Johanna, nou met Johanna hebben we dikke schik.

Johanna kent veel grappen. Soms speelt ze de hansworst van onze ziekenzaal. Dan doet ze zuster Terpstra na, de ijsskoude zuster. Ze zet dan een paar ogen op en een gek stemmetje en loopt met een mank been door de zaal. We gieren het dan uit. Johanna heeft een infectie aan haar borst, ze heeft het me vorige week verteld. Naast Sien ligt Jantje. Zij is een mager meisje met lange vlechten en een mal handje. Jantje is altijd wat stil, ze heeft niet veel te koop. Waarom Jantje hier ligt, weet niemand. Ik staar naar de witte balk boven mij en probeer maar wat te slapen.

Ik schrik me een hoedje. Wat een consternatie ineens. Een hoop gegil, een kussen die door de zaal vliegt. Ik ben in een keer wakker en probeer wat omhoog te komen. Alle vrouwen zitten verschrikt in hun bed. Ik wrijf in mijn ogen. Een dame die ineens in onze ziekenzaal staat, is van de kook. Ze tiert en vloekt. Het is niet om aan te horen, het is honds hoe ze zich gedraagt. Er komen drie zusters aangerend die haar proberen te kalmeren. De brutale aap staat in haar nachtjapon in de zaal te springen, het lijkt wel of ze aan hondsdolheid lijdt, de zusters kunnen haar niet rustig krijgen. Er komen twee geneesheren bij die haar hardhandig beetpakken bij haar bezwete haren en haar benen. Ze krijgt een prik in haar arm, waarna ze langzaam gaat liggen. Het is ineens muisstil en iedereen in de ziekenzaal kijkt zwijgzaam toe.

Sientje kijkt mij met een geschokt gezicht aan. ‘Wat zal er wezen?’ vraagt ze mij.

‘Ik heb werkelijk geen benul, Sien.’

De rust is weer terug in de ziekenzaal en al gauw horen wij dat de dame een krankzinnige is en onderweg was om naar een gesticht te worden gebracht.

‘Lieske, mijn liefste,’ hoor ik mijn vrijer Louis roepen. Ik kijk op en schuif het emailen bordje voorzichtig op het kastje naast mijn bed. Louis geeft mij een zoen en overhandigt mij een bos rode rozen. Ze zijn werkelijk fraai. Ik ben verzot op rozen, alhoewel

ik dahlia's nog fraaier vind. In onze tuin bij huis staan ook dahlia's. Vooral in de zomer als de avondzon zakt en de laatste zonnestralen erop schijnen, zijn ze werkelijk kostelijk om te zien. Ik zit dan vaak op het balkon van ons huis en kan er uren naar kijken. Louis legt de rode rozen op het tafeltje naast mijn bed. Hij pakt een stoel en gaat rechts van mij zitten. Hij kijkt in het emaillen bordje dat op het tafeltje staat. Louis doet net of hij moet spugen. Ik begin te schaterlachen. Louis vindt lammetjespap onsmakelijk.

Sien schatert het ook uit van het lachen. 'Wat doe jij nou Louis?'

Louis kleurt ervan. 'Ik zie daar lammetjespap in het bordje, dat vind ik nogal gruwelijk!'

Ik schud mijn hoofd. 'Dwaas!' zeg ik tegen Louis. 'Ik vind het lekker hoor, moeder maakt dit ook wel eens. Niet vaak, maar soms maakt ze lammetjespap. En dan hoor ik vader gekscherend braken als moeder de pap in de borden schenkt. Het is ook nog gezond hoor. Moeder kan wel goed koken, zij is de beste in koken. Ze maakt verrukkelijke soep en toetjes. Op zondag eten we thuis altijd een toetje dat moeder zelf maakt. Daar heb ik ook behoorlijk verlangen naar, het eten van moeder.'

Louis begint haast te watertanden. Ik vertel het gebeuren van vanmorgen met de krankzinnige. Louis kijkt ontsteld. Hij streelt met zijn hand over de mijne. Ik kijk hem diep in zijn fraaie ogen en zie een bekwame man met een hart van goud. Ik snap wel dat vader en moeder met hem weglopen, hij is voor iedereen zo ontzettend vriendelijk. Louis heeft zijn hoed in zijn hand en ik zie dat hij met zijn wijsvinger op zijn hoed tikt. Hij zwijgt en kijkt voor zich uit. Ik pak zijn hand en glimlachend kijkt hij me aan.

'Lies, ik zie op tegen morgen.'

'Welnee mallerd,' zeg ik zacht. 'Ik denk dat ik maandag weer naar huis kan, dan gaan we een ijsje eten bij het Paterswoldsemeer.'

Louis kijkt nog steeds zwijgend voor zich uit. Hij zegt niets en gaat staan, schuift de stoel achter mijn bed en geeft mij een zoen. We schrikken ineens allebei enorm van een onweerflits. We kijken omhoog naar het hoge raam en horen het buiten tekeer gaan.

Arme jongen, hij moet op de fiets door de stad naar huis. Nu is dat niet erg ver, maar hij zal kleddernat aankomen. Louis wuift nog even en loopt de ziekenzaal uit.

‘Tot morgen mijn liefste...’